KORUNAN DOĞAL ALANLARIN YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ

Cihan ERDÖNMEZ

Yrd. Doç. Dr., İ.Ü. Orman Fakültesi, Ormancılık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalı
34473 Bahçeköy-Sarıyer/İstanbul
erdonmez@istanbul.edu.tr

ÖZET

Halkla ilişkiler, gerek bir meslek ve gerekse bilimsel bir disiplin olarak büyük ölçüde yirminci yüzyılda gelişmiş ve şekillenmiştir. Yönetim etkinliğinin önemli bileşenlerinden biri olarak kabul gören halkla ilişkilerin temel amacı, bu etkinliği gerçekleştiren kuruluşların güvenilirliğini ve saygınlığını artırmaktır. Kuşkusuz, bu temel amacı pek çok alt başlığa ayırmak olanaklıdır. Diğer yandan, ülkemizde, başlangıçta daha çok kamu kuruluşları tarafından benimsenen ve uygulanan halkla ilişkiler etkinliği, günümüzde yaygın olarak özel sektör kuruluşlarının ilgi alanına girmiştir. Bu noktada, değişen toplumsal ilişkiler ve gereksinmelere rağmen ve şaşırtıcı bir biçimde, kamu kuruluşlarının halkla ilişkiler etkinliğine verdikleri önemin oldukça yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Bu yetersizliğin oluşumunda, her ne kadar bazı ikincil gerekçeler öne sürülebilme olasılığı bulunsa da, asıl sorgulanması gereken "Devlet" kavramının hem yurttaşlar ve hem de devlet çatısı altında hizmet verenler tarafından algılanış şeklidir. Şüphe gerektirmeyen bir gerçek de şudur ki, kamu kuruluşlarının gerçekleştireceği halkla ilişkiler etkinliklerinin amaçları, özel sektör kuruluşlarına göre çok daha farklı ve geniş bir yelpazeyi içermektedir. Çünkü, kamu kuruluşları, özel sektörün tersine, kamu; yani, halk adına ve halkın yararına faaliyet göstermekte ya da göstermeleri gerekmektedir. Bu özellik, kamu kuruluşlarında halkla ilişkilere, diğer işlevlerinin yanı sıra, karar alma süreçlerine halkı katma ve hesap verme yöntemi olma işlevi de kazandırmaktadır. Korunan doğal alanların yönetiminden sorumlu olan kamu kuruluşları için bu gerçek, diğerlerine göre bir derece daha anlamlıdır. Bu genel çerçeve içerisinde bakıldığında, korunan doğal alanların yönetiminde halkla ilişkilerin sahip olduğu rol açıkça görülebilir. Bu bildiride, söz konusu rol ayrıntılarıyla ve örnekleriyle açıklanmaktadır. Bunun yanı sıra, bu rolün sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesi için izlenmesi gereken yol ve yöntemler hakkında bilgi vermek de bildirinin kapsamındadır. Böylelikle, korunan doğal alanların yönetiminde en yüksek başarıyı sağlamak için halkla ilişkiler etkinliğinden nasıl yararlanılacağı; halkla ilişkilerin bir sorun çözme yöntemi olarak nasıl kullanılacağı; katılımcılığın sağlanmasında halkla ilişkilerin ne gibi katkıları olacağı konularına da aydınlık getirilmiş olacaktır.
Anahtar Kelimeler: Halkla İlişkiler, Katılım, Korunan Alan Yönetimi

THE ROLE OF PUBLIC RELATIONS IN PROTECTED NATURAL AREAS MANAGEMENT

ABSTRACT

Public relations, as both a profession and a scientific branch, have been commonly developed in 20th century. The main aim of public relations, which is accepted as an important component of administration activities, is to win people's confidence and respect for the organization. There is no doubt that this aim can be separated as many sub-aims. On the other hand public relations, which have previously been appropriated and applied by public organizations, have currently been accepted by private organizations in our country. Although social relations and needs have largely been changed, it is observed that the importance of public relations in activities of public organizations is very low. This can be a result of some secondary reasons. But, basically sensation of the term "state" of both citizens and civil servants should be investigated. Another doubtless reality is that the aims of public relations activities in public organizations mainly differ from those of private organizations and have more contents. This is an absolute result of the aim of public organizations. Because of those public relations in public organizations get two new functions: (1) public participation in decision-making process and (2) accountability for activities. These functions are more important for public organization, which is responsible for protected natural areas management, than for the others. When we look under this general framework we can easily see the role of public relations in protected natural areas management. This role is explained in detail with examples in the paper. The paper is additionally focused on the methods that we need to carry out this role successfully. In this way some answers are looked for some questions on the use of public relations in protected natural area management, use of public relations as a conflict management method, and use of public relations as a public participation method.
Keywords: Public Relations, Participation, Protected Area Management

HALKLA İLİŞKİLERİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Halkla ilişkilerin gerek sosyal yaşam içerisindeki ve gerekse ekonomik sektörlerdeki önemi, özellikle son elli yılda kayda değer bir artış göstermiştir. Bu artışa paralel olarak, halkla ilişkilerin teriminin içerdiği anlamda değişmeler ve çeşitlenmeler olmuştur. Farklı farklı sektörlerde halkla ilişkilerin algılanması ve uygulanmasında kendine has özellikler ortaya çıkmıştır. Örneğin, kar amacı güden özel işletmelerde halkla ilişkiler pazarlama etkinliğinin bir bileşeni olarak algılanabilirken (Kotler, 1975), kar amacı gütmeyen kuruluşlarda ve kamu yönetiminde bu algılama katılım noktasında yoğunlaşabilmektedir. Aslında, halkla ilişkilerle ilgili hemen tüm çalışmalarda, kavramsal çerçeve olarak, halkla ilişkilerin belli ana hatlar üzerinde hareket ettiği görülmektedir. Bunları şu şekilde özetlemek olanaklıdır (Özdönmez vd., 1999):

(i)Halkla ilişkiler iki yönlü bir iletişime dayanmaktadır. Bu iletişim ilişki kuran kuruluş ile ilişki kurulan halk arasındadır.
(ii)Halkla ilişkilerin iki temel işlevi bulunmaktadır. Biri, kuruluşun çalışmaları hakkında halka bilgi verilmesi ve halkın aydınlatılması (tanıtma) işlevi, ikincisi ise halkın tepkilerinin ve isteklerinin öğrenilmesi (tanıma) işlevidir.
(iii)Halkla ilişkilerin genel amacı, halk ile kuruluş arasındaki ilişkiyi iyileştirmek, kuruluş için güven ve destek kazanmaktır. Halkın kuruluşu desteklemesi, onun kendisi için olumlu ve yararlı işler yaptığına inanmasına bağlıdır.
(iv)Halkla ilişkiler çağdaş yöneticilik anlayışının temel öğesi olup, yönetimin önemli bir etkinliğidir.

KORUNAN DOĞAL ALANLARIN YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLERİ GEREKLİ KILAN ETMENLER

*Uluslararası Çevre Politikalarında Katılımın Önemi

Çevre ve çevre sorunları olgusuna yönelik yaklaşımlar 1970'li yıllardan itibaren radikal bir değişime uğramıştır. Bu değişimin bir sonucu olarak, çevre politikaları uluslararası bir nitelik kazanmıştır. 1972 yılında Stockholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı ile 1992 yılında Rio de Janerio'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı bu sürecin kilit noktalarıdır. Rio'da ortaya konulan yaklaşımlar ve alınan kararlar ulusal çevre politikalarını yönlendirici temel ilkeleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu ilkeler içerisinde, bilgi üretme, bilgi akışı ve kamuoyunun bilgilendirilmesi gibi konuların oldukça önemli bir yer işgal ettiği görülmektedir. Örneğin, 27 maddeden oluşan ve çevre sorunlarının çözümünde uyulması gerekli temel prensiplerin ele alındığı Rio Deklarasyonunun "Bilgi Edinme ve Katılım" başlığını taşıyan 10. maddesi şu şekildedir (Çevre Bakanlığı, 1993):

"Çevre konuları, bireylerin belirli düzeylerdeki katılımları ile en iyi şekilde ele alınmaktadır. Ulusal düzeyde, her birey kamu otoritelerindeki çevreyle ilgili bilgilere (tehlikeli maddeler ve faaliyetlere ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere) ulaşabilecek ve karar verme sürecine katılma fırsatına sahip olacaktır. Devletler, bilgileri herkes tarafından elde edilebilecek hale getirerek kamu duyarlılığını ve katılımını kolaylaştıracaktır. Acil çözüm ve yeni düzenlemeler dahil olmak üzere adli ve idari uygulamalara etkin geçiş sağlanacaktır."

Diğer yandan, başta hükümetler olmak üzere çevreyle ilgili tüm kurum ve kuruluşların uymaları gereken bir eylem planı niteliğinde olan Gündem 21'in "B.III-Etkin Grupların Rollerinin Güçlendirilmesi" başlığı altında kadınların, gençlerin, çocukların, yerli halkların, hükümet dışı kuruluşların, yerel yönetimlerin, işçiler ve bağlı oldukları birliklerin, işletme ve endüstri çevresinin, bilimsel ve teknolojik topluluğun ve çiftçilerin karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Aynı bölümde, karar verme sürecinde enformasyonun önemine ayrıca atıf yapılmaktadır.

Benzer yaklaşım Orman Prensiplerinde de yerini almış ve "Ormanlar hakkında gerek kamuoyu ve gerekse karar vericiler için zamanında doğru bilgi üretilmeli ve ilgili noktalara akışı sağlanmalıdır." denilerek konu ele alınmıştır. Aynı belgede "Hükümetler, ulusal ormancılık politikalarının saptanması, geliştirilmesi ve uygulanmasında yerel topluluklar ve yerli halkları, endüstriyel kuruluşları, işçileri, sivil toplum kuruluşlarını, bireyleri ve kadınları içeren ilgi gruplarının katılım olanaklarını sağlamalı ve desteklemelidir." ifadeleri yer almaktadır. Yine, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinde biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili bilgi alışverişinin kolaylaştırılması gereği üzerinde durulmuştur.

1990 yılında Strasbourg'ta başlayan "Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı"nın 1998 yılında Lizbon'da gerçekleştirilen üçüncü ayağında imzalanan "Toplum, Ormanlar ve Ormancılık-Sürdürülebilir Orman Yönetiminin Sosyo-Ekonomik Boyutlarının Geliştirilmesi" adlı belgede yer alan aşağıdaki ifadeler de katılım ve halkla ilişkilerin önemini ortaya koyması açısından kayda değer niteliktedir (Akesen vd., 2003):

"Genel olarak toplum ve ormancılık arasındaki karşılıklı ilişki geliştirilmeli ve sürdürülebilir orman yönetimi kavramı ile sürdürülebilir kalkınmada ormanlar ve ormancılığın rolü halk bilincinin artırılması yoluyla güçlendirilmelidir. Bununla beraber, ormancılıkta uygun düzeyde bir katılım, eğitim, halkla ilişkiler ve şeffaflık gereklidir.

Bilgilendirme ve katılım konularının bunca yoğun şekilde ele alınmaya başlanmış olması, yönetim bilimleri terminolojisine "yönetişim" gibi yeni bir terimin girmesi sonucunu doğurmuştur. 1989 yılında bir Dünya Bankası raporunda "good governance" şeklinde karşımıza çıkan bu yeni terim 1992 yılında OECD tarafından da benimsenmiştir. 1997'de Birleşmiş Milletler tarafından gözden geçirilen terim kısa zaman içinde Avrupa Birliği sözlüğünde de yerini almıştır (Güler, 2003).

***Ulusal Mevzuat**

Anayasanın "Kişinin Hakları ve Ödevleri" başlığını taşıyan üçüncü bölümünde yer alan 22, 28 ve 31. maddeleri bilgi alma, haberleşme ve basın özgürlüklerine ilişkin genel ilkleri ortaya koymaktadır. Söz konusu 31. madde (2001 tarih ve 4709 sayılı yasanın 11. maddesi ile değişik ve Kamu Tüzel Kişilerinin Elindeki Basın Dışı Kitle Haberleşme Araçlarından Yararlanma Hakkı adlı) "Kanun, milli güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak ve sağlığın korunması sebepleri dışında halkın bu araçlardan haber almasını, kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz." demektedir.

Bu konudaki en önemli yasal düzenlemelerden birisi de "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu"dur. 4982 sayılı bu kanun 9 Ekim 2003 tarih ve 25269 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun, bütün kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, kanunda belirtilen istisnalar dışında, her türlü bilgi ve belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, sürekli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli yönetsel ve teknik önlemleri almak yükümlülüğünü getirmektedir. Bu kanunun uygulanmasına ilişkin ayrıntıları ortaya koyan yönetmelik (Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik) 27 Nisan 2004 tarih ve 25445 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ormancılık ve ilgili mevzuatta da gerek katılım ve gerekse halkın bilgilendirilmesi konularını kısmen kapsayan çeşitli hükümler bulunmaktadır. Bunlar;

-6831 sayılı Orman Kanununun 62 ve 68. maddeleri,
-4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanununun 11 ve 12. maddeleri,
-2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 4. maddesi,
-Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 10. maddesi olarak sıralanabilir.

***Korunan Doğal Alan Yönetiminin Özellikleri**:

Korunan alan kavramının ortaya çıkmasında etkili olan temel faktör, hiç kuşku yok ki, doğal ve kültürel çevrede meydana gelen bozulmalardır. Korunan alanlar aracılığıyla biyolojik çeşitliliğin ve doğal ve kültürel kaynakların sürekliliğinin sağlanması temel amaçtır (Thomas ve Middleton'a atfen Kuvan, 1999). Buna karşılık, korunan alanlar, doğa koruma amacının yanı sıra, bu amaçla ters düşmeyecek insan kullanımlarına yönelik işlevler de üstlenerek ekolojik, toplumsal ve ekonomik açıdan bir çok yararlar üretmektedirler (Kuvan, 1999).

Öte yandan, korunan alanların yönetim planların hazırlanmasında halkın katılımının sağlanması ihmal edilmemesi gereken bir noktadır. Demokrasinin gereği olarak geniş kapsamlı bir bölge planlaması niteliğinde olan milli park planlaması için, planlamanın daha ilk evresinde halkın, ilgili kamu kuruluşlarının ve üniversitelerin ilgili bölümlerinin görüşlerinin alınması büyük önem taşımaktadır (Gülez, 2003). Thomas ve Middleton (2003)'a göre yönetim planlarının hazırlanması aşamasında halk katılımının sağlanmasının yararları şunlardır:

(i)Korunan alan içinde ya da yakınında yaşayanlar ile ziyaretçi ve diğer kullanıcılarda "sahip olma" duygusunun artması.
(ii)Alanın korunmasında sağlanacak başarının düzeyinde artış.
(iii)Karar alma sürecinde halk katılımının artması, yönetim amaçlarından halkın haberdar olması.
(iv)Koruma planlaması ile kalkınma planlaması arasında bağlantı kurulması.
(v)Yöneticilerle ilgi grupları arasında bir iletişim mekanizmasının kurulması.

KORUNAN DOĞAL ALANLARIN YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ

*Halk Katılımının Sağlanması

Yukarıda özet olarak aktarılan tüm faktörler, korunan alanların yönetiminde halk katılımının sağlanmasının neden önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadırlar. Dolayısıyla, korunan doğal alanların yönetiminde halkla ilişkilerin birinci rolü olarak "halk katılımın sağlanması" karşımıza çıkmaktadır. Halkın katlımı korunan doğal alan yönetimi sürecinin çeşitli aşamalarında ön plana çıkmaktadır. Bu aşamaları üç ana gruba ayırmak olanaklıdır:

(i)Korunan alanın ilan edilmesi (Kurdoğlu ve Kurdoğlu, 2002).
(ii)Korunan alan yönetim planının yapılması,
(iii)Korunan alan yönetim planının uygulanması.

*Anlaşmazlıkların Çözümü

Korunan doğal alanlar oldukça farklı nitelikteki ilgi grubunun bir araya geldiği noktalardır. Bunlar, alan içerisinde yaşayanlardan ziyaretçilere, ilgili kamu otoritesinden gönüllü kuruluşlara kadar oldukça geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır ve bütün bu ilgi gruplarının korunan doğal alanların yönetiminden beklentileri farklıdır. Bu beklentilerin hepsinin aynı düzeyde karşılanması her zaman olanaklı olmayacaktır. Çoğu zaman, korunan alan yönetiminin temel amaçları göz ardı edilmeksizin, söz konusu beklentilerin yönetilmesi, şekillendirilmesi, elimine edilmesi ve beklenti sahiplerinin ikna edilmesi gerekecektir. Bunun için ise, bilgilendirme, tepkileri alma ve karar verme üçlemesinden oluşan bir yolun izlenmesi gerekmektedir. Diğer yandan, farklı ilgi grupları ile ayrı ayrı toplantılar düzenlemek, zaman zaman ise bu ilgi gruplarını bir araya getirerek iletişim kurmalarını ve birbirlerini anlamalarını sağlamak korunan doğal alan yönetiminin önemle üzerinde durması gereken noktalardır. Bütün bu sayılanlar, özünde birer halkla ilişkiler etkinliği olup, korunan doğal alanların yönetiminde halkla ilişkilerin sahip olduğu rolün değişik bir boyutu olarak ortaya çıkmaktadır.

*Kamuya Hesap Verme

Yüzyıllar boyunca "devlet" ve "halk" kavramları arasındaki ilişki "yönetenler" ve "yönetilenler" arasındaki ilişki olarak algılanmış ve değerlendirilmiştir. Demokrasi ve demokratik değer yargılarının zaman içerisindeki gelişimi, bu algılama ve değerlendirmeleri de değişime uğratmıştır. Demokrasinin tüm kural ve kurumlarıyla yerleşmiş olduğu ülkelerde, yukarıda sözü edilen ilişkinin boyutu değişmiş ve yönetme eylemi ortaklaşa gerçekleştirilen, paylaşılan bir niteliğe bürünmüştür. Bu nedenle de "yönetim" yerine kullanılan "yönetişim" ya da "açık yönetim" (open government) terimleri geliştirilmiştir.

Oysa, ülkemiz ve benzeri demokrasinin ve demokratik değer yargılarının tam olarak benimsenememiş olduğu ülkelerde bu konulardaki değişimler daha yavaş bir hızla seyretmektedir. Kamu otoritelerinin yöneticileri, kendilerini her kararı almakta "muktedir" görme özelliklerinden sıyrılabilmeyi başaramamışlardır. Diğer yandan, "halk" kesimini oluşturan sivil yurttaşlar da, bu yöneticilere "itaat" etmenin bir görev olduğunu büyük ölçüde kabullenmeye devam etmektedirler. Oysa, kamu otoritelerindeki yöneticiler, halk adına iş görmek üzere sorumluluk verilmiş görevlilerdir. Yani, iş dünyası terimleri ile belirtmek gerekirse, halk patron, yöneticiler ise çalışan rolünü oynamalıdırlar.

Bu realite, korunan doğal alanların yönetimi açısından da tam olarak geçerlidir. Korunan doğal alanların tamamı kamu mülkiyetindedir; yani, halkın malıdır. Yöneticilerin görevi, halkın malını, halkın çıkarları doğrultusunda yönetmektir. Dolayısıyla, yönetim amaçlarının ortaya konulmasından bu amaçlara ulaşmak için yararlanılacak araçların seçimine kadar halkın önceliklerinin yönetim anlayışına damgasını vurması gereği kaçınılmaz bir zorunluluktur. En az bunun kadar önemli olan bir diğer konu da, yönetim uygulamalarının ne şekilde sürdürüldüğünün

denetimidir. Bu noktada da, kaynağın asıl sahibi olarak nihai denetim yetkisi halkın elindedir. O halde, halkın bu yetkisini kullanabilmesi için uygun araçlara gereksinim duyulmaktadır ki, bu noktada da halkla ilişkiler önemli bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu yöneticileri, halkla ilişkiler teknikleri aracılığıyla, gerçekleştirilen yönetim uygulamaları ve bunların doğurduğu sonuçlar hakkında halka tam olarak gerçekleri yansıtan bilgileri iletmelidir. Bunun için uygun iletişim mekanizmalarının oluşturulması ve çalışır halde tutulması zorunludur. Böylelikle, çalışanın patrona karşı "hesap verme" yükümlülüğü yerine getirilmiş olur.

KORUNAN DOĞAL ALANLARIN YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLER

*Halkla İlişkiler Etkinliğinin Amacının Ortaya Konulması

Bir önceki bölümde kısaca aktarılan bilgilerden yola çıkılırsa, korunan doğal alanların yönetiminde halkla ilişkiler etkinliğinin üç temel amaç üzerinde odaklandığı görülecektir. Bu üç temel amaç, korunan doğal alan yönetiminin hiyerarşik yapıdaki yeri ne olursa olsun geçerliliğini koruyacaktır. Yani, bu amaçlar genel müdürlük düzeyinde de, taşradaki en alt yönetim birimi olan milli park mühendisliği düzeyinde de geçerlidir. Hiyerarşik yapıdaki konuma göre değişecek olan, bu temel amaçlara bağlı olarak şekillendirilecek alt amaçlardır. Her bir yönetim birimi, halkla ilişkiler etkinliğinin zamana ve hedef kitleye göre değişen alt amaçlarını, koşulları da göz önünde bulundurarak kendisi ortaya koyacaktır. Bu alt amaçlar, doğal olarak, korunan alanın ilanı, yönetim planlarının yapılması ve bu planların uygulanması aşamalarında da birbirinden şu ya da bu ölçüde ayrılacaktır.

*Hedef Kitlenin Saptanması

Halkla ilişkiler etkinliğinin başarıya ulaşmasında büyük öneme sahip konulardan birisi de hedef kitlenin sağlıklı olarak saptanabilmesidir. Hedef kitlenin saptanabilmesinde, kaynak yöneticisinin aşağıdaki sorulara yanıt araması yararlı olacaktır (Thomas ve Middleton, 2003):
(i)Halkın alan ile ilişkisi nedir-alanı nasıl kullanmakta ve alana ne yönde değer vermektedirler?
(ii)Rolleri ve sorumlulukları nelerdir?
(iii)Yönetim aktivitelerinden ne şekilde etkilenmeleri olasılık dahilindedir?
(iv)Etkinliklerinin alanın değeri üzerindeki güncel etkisi nedir?

Bu sorulara verilecek yanıtlarla, halkla ilişkiler etkinliğinin hedef kitlelerini ortaya koyabilmek için ipuçları elde etmek olanaklı hale gelecektir. Aslında, korunan doğal alanlar gibi halkın tamamını ve hatta bütün dünyanın geleceğini ilgilendiren konularda, hedef kitleyi belirli kesimlerle sınırlamak doğru görünmeyebilir. Ancak, yönetim etkinliğinin gerçekçi olması ve başarıya ulaşması açısından böyle bir sınırlama kaçınılmaz bir zorunluluk halini almaktadır. Yine de, özellikle merkezi yönetim biriminin hedef kitle saptamasında tüm halkı ve uluslararası camiayı göz önünde bulundurması önerilebilir. Diğer yandan, hedef kitlenin saptanmasında yönetim biriminin yetki alanının oldukça büyük önemi vardır. Bu açıdan, merkezi yönetim birimleri ile taşra yönetim birimlerinin aynı hedef kitlelere yönelmesi beklenmemelidir.

Buraya kadar yapılan açıklamaların ışığında, korunan doğal alanların yönetiminde halkla ilişkiler etkinliği için genel olarak değerlendirilebilecek hedef kitleleri şu şekilde sıralamak olanaklıdır:

(i)Diğer arazi ve kaynakların yönetiminden sorumlu bakanlar ve idareciler (Thomas ve Middleton, 2003).
(ii)Yerel topluluklar ve eylem gruplarının liderleri (Thomas ve Middleton, 2003).
(iii)Alan içinde yaşayanlar ve arazi sahipleri.
(iv)Komşu yerleşimler ve arazi sahipleri ya da kiracıları ve kullanıcıları (Thomas ve Middleton, 2003).
(v)Ormancılık, madencilik, balıkçılık ve turizm gibi çeşitli alanlarda faaliyet gösteren işletmelerin yöneticileri (Thomas ve Middleton, 2003).
(vi)Alanın ziyaretçileri ve diğer kullanıcıları.
(vii)Alanın ziyaretçilerini ya da rekreasyonel kullanıcılarını yönlendiren kuruluşlar (tur operatörleri vb.) (Thomas ve Middleton, 2003).
(viii)Alanı ya da komşu alanları konu edinen araştırmacılar (Thomas ve Middleton, 2003).
(ix)Yasama, danışma ve yürütme organları (Özdönmez, 1984).
(x)İlgili eğitim, öğretim ve araştırma kuruluşları.
(xi)Meslek örgütleri ve gönüllü kuruluşlar (Kurdoğlu ve Kurdoğlu, 2002).
(xii)Ulusal ve yerel medya kuruluşları.

***Halkla İlişkiler Teknikleri**

Korunan doğal alanların yönetimi ile ilgili halkla ilişkiler teknikleri, yönetim biriminin konumu, halkla ilişkiler etkinliğinin amacı ve hedef kitlenin özelliklerine göre çeşitlilikler gösterecektir. Yine, alnın ilanı, planlama ve uygulama aşamalarında da farklı farklı tekniklerden yararlanmak söz konusu olabilecektir. Aşağıda, çeşitli durumlarda yararlanılması düşünülebilecek bazı halkla ilişkiler teknikleri sıralanmıştır:

(i)Yerel halk ile gerçekleştirilen bilgilendirme ve fikir alışverişi toplantıları.
(ii)Korunan doğal alanların yönetimine ilişkin olarak düzenlenen, farklı ilgi gruplarının katılımının sağlandığı danışma niteliği taşıyan ya da bilimsel içerikli toplantılar veya bu tür toplantılarda yapılan sunumlar.
(iii)Yerel ve ulusal medya kuruluşlarına yönelik olarak düzenlenen alan gezileri, basın toplantıları vb.
(iv)Broşür, kitapçık, kitap vb. tanıtıcı yayınlar.
(v)Dergi, bülten vb. süreli yayınlar.
(vi)Alan tanıtım ofisleri, ziyaretçi merkezleri, müzeler vb.
(vii)Yönetim planı taslaklarını yayımlanması, ilgi gruplarına dağıtımı (Thomas ve Middleton, 2003).
(viii)Farklı ilgi gruplarını bir araya getiren ve anlaşmazlıkların çözümünü amaçlayan toplantılar (Thomas ve Middleton, 2003).
(ix)Farklı hedef kitlelere yönelik olarak hazırlanmış geniş kapsamlı internet sayfaları ve elektronik haberleşme.
(x)Ziyaretçi görüşlerinin toplanması (Kurdoğlu ve Kurdoğlu, 2002) ve şikayet kutuları.
(xi)İlan süreci içerisinde gerçekleştirilen bilgilendirme toplantıları (Kurdoğlu ve Kurdoğlu, 2002).

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Çağımız bilgi akışının olağanüstü bir hızla gerçekleştiği koşullara sahip bulunmaktadır. Çoğu zaman bilgi kaynaklarının ve elde edilen bilginin güvenilirlik düzeyi, sorgulanmayı gerektirecek kadar düşüktür. Bu nedenle, ortaya çıkan bilgi kirliliğini ifade edebilmek amacıyla dezenformasyon (disinformation) terimi kullanılmaya başlanmıştır. Oysa, karar vermenin ve verilen kararların isabet oranının altında yatan en önemli etmen dayandığı bilgidir. Bilgi kaynaklarının ve elde edilen bilginin güvenilir olmaması, karar verme açısından sağlıklı bilgiye duyulan gereksinimi bir kat daha önemli kılmaktadır. Diğer yandan, yönetim kavramının kazanmış olduğu yeni boyutlar, yöneten ile yönetilen arasındaki köprüleri ortadan kaldırmış ve geniş halk kitlelerinin karar verme etkinliğindeki rolünü güçlendirmiştir. Böylelikle, bilgiye olan gereksinim yalnızca ilgili kuruluşlar ya da uzmanlar için özel olmaktan çıkıp, kamusal bir gereksinim haline gelmiştir. Bu gereksinimin karşılanmasındaki en büyük rol, kuşkusuz, kamu kuruluşlarına düşmektedir.

Korunan doğal alanların yönetimine de, yukarıdaki gerçekler geçerliliğini korumaktadır. Tamamı kamusal alan niteliğinde olan korunan doğal alanların yönetiminde gerekli bilgilerin zamanında ve eksiksiz olarak üretilmeleri, ilgili noktalara akışının sağlanması ve oluşan tepkilerin karar verme sürecine yansıtılması olmazsa olmaz bir koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu koşulun yerine getirilmesinde halkla ilişkiler önemli bir yere sahiptir.

Oysa, ülkemizde korunan alanların çok önemli bir bölümünün yönetiminden sorumlu olan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile bu kuruluşun yerel birimlerinde, halkla ilişkiler etkinliklerine yeterince önem verildiğine dair işaretler görülmemektedir. Bu durum, yönetim etkinliklerinde önemli bir açık oluşturmaktadır. Sorunun ortadan kaldırılabilmesi için yapılması gerekenler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

(i)Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü yönetim etkinlikleri kapsamında halkla ilişkilere ayrı bir yer vermeli ve halkla ilişkiler etkinliklerinin amaçları saptanıp yönetim amaçları ile uyumu sağlanmalıdır.

(ii)Saptanan amaçlar doğrultusunda yürütülecek halkla ilişkiler etkinliklerini planlayacak ve yürütecek bir halkla ilişkiler birimi merkez örgüt bünyesinde oluşturulmalıdır. Bu birim, genel müdürlüğün bünyesinde şu anda bulunan Eğitim Tanıtım ve Halkla ilişkiler Şube Müdürlüğü

olabilir. Ancak, gerek görev tanımında gerekse kurumsal yapılanmada büyük ölçüde değişiklikler gerekmektedir.

(iii)Merkez örgüt bünyesinde kurulan bu örgüt daha çok ülke düzeyinde hedef kitle gruplarına yönelmeli (sivil toplum kuruluşları, akademik birimler ve araştırma kuruluşları, ulusal basın ve yayın kuruluşları, diğer kamu yönetim birimleri vb.) ve bunlara yönelik etkinlikler gerçekleştirmelidir.

(iv)Yerel birimler açısından bakıldığında, halkla ilişkiler birimlerinin yer alabileceği en uygun konum İl Çevre ve Orman Müdürlükleri olarak görünmektedir. Bununla birlikte, geniş kitlelerin ilgisini üzerinde toplayan ve yoğun ziyaretçi akınına uğrayan alanlar için ayrı halkla ilişkiler görevlilerinin bulunması sağlanmalıdır. Ayrıca, milli park mühendislerine yönelik halkla ilişkilerle ilgili hizmet içi eğitim programları hazırlanmalı ve her bir milli park mühendisinin bu konuda da çalışmalar yapması sağlanmalıdır.

(v)Çeşitli hedef kitle grupları için farklı halkla ilişkiler tekniklerinden yararlanılabilir. Ancak, özellikle elektronik iletişime ayrı bir önem verilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

Akesen, A., Ekizoğlu, A., Erdönmez, C., Kuvan, Y. 2003. Ormancılıkta Katılım: Ormancılık Politikası Açısından Bir Değerlendirme. II. Ulusal Ormancılık Kongresi, 19-20 Mart 2003, Ankara. Türkiye Ormancılar Derneği, sf.38-48.

Çevre Bakanlığı, 1993. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED). Yeşil Seri 3.

Güler, B. A. 2003. Devlette Reform ve Katılım. II. Ulusal Ormancılık Kongresi, 19-20 Mart 2003, Ankara. Türkiye Ormancılar Derneği, sf. 3-14.

Gülez, S. 2003. Katılımcı Yaklaşımla Milli Park Planlarının Hazırlanması. II. Ulusal Ormancılık Kongresi, 19-20 Mart 2003, Ankara. Türkiye Ormancılar Derneği, sf. 448-456.

Kotler, P. 1975. Marketing for Nonprofit Organizations. Prentice-Hall, Inc. Englewood Cliffs, New Jersey.

Kuvan, Y. 1999 (Yayın Komisyonuna Sunulduğu Tarih: 2001). Korunan Alan Yönetiminin Genel Esasları ile Ülkemizdeki ve Bolu Yöresindeki Korunan Alanların Bir Değerlendirilmesi. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, 49/1-2-3-4, sf. 65-75.

Özdönmez, M. 1984. Ormancılık ve Halkla İlişkiler. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, 34, sf. 1-11.

Özdönmez, M., Akesen, A., Ekizoğlu, A. 1999. Halkla İlişkiler. İstanbul Üniversitesi Yayın No. 4225.

Thomas, L., Middleton, J. 2003. Guidelines for Management Planning of Protected Areas. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK.